

	credit		credit		credit
Kapitaal A	f 100.000,—				f 100.000,—
Reserve A	,, 50.000,—				,, 50.000,—
Kapitaal B eigen ...		f 40.000,—		,, 40.000,—	
vreemd		,, 10.000,—			,, 10.000,—
Reserve B eigen ...		,, 26.000,—		1) ,, 17.000,—	,, 9.000,—
vreemd		,, 6.500,—			2) ,, 6.500,—
Kapitaal C eigen ...		,, 25.000,—		,, 25.000,—	
vreemd		,, 10.000,—			,, 10.000,—
Reserve C eigen ...		,, 15.625,—		3) ,, 9.375,—	,, 6.250,—
vreemd		,, 6.250,—			,, 6.250,—
	<u>f 150.000,—</u>	<u>f 139.375,—</u>	<u>f 100.000,—</u>	<u>f 100.000,—</u>	<u>f 198.000,—</u>

1) $40/50 \times f 21.250,—$ of $f 17.000,—$ (verkregen reserve door aankoop van 40 aandelen in B volgens de voorconsolideering).

2)

10/50 reserve in B is $10/50 \times f 30.000,—$ f 6.000,—
 10/50 \times 5/40 reserve in C is $10/50 \times 5/40 \times f 25.000,—$ f 625,—

f 6.625,—

Af: te verrekenen aandeel in de reserve bij verkrijging der deelneming in C $10/50 \times f 625,—$ (zie voorconsol.)... f 125,—

f 6.500,—

Dit is de berekening, die bij ingewikkelde consolideeringen omslachtig wordt en in de consolideering vanzelf volgt uit de toedeling van de f 32.500,— eigen reserves uit de eindconsolideering B + C aan meerderheids- en minderheidsbelangen. Men moet hierbij steeds in het oog houden, dat van de juistheid der verrekeningen bij de kapitaalconsolideering afhangt dat „gekochte winst” bij verkrijging niet als concernwinst wordt beschouwd en niet tot uitkeering komt.

3) $25/40 \times (f 5.000,— + f 10.000,—)$ of $f 9.375,—$ (verkregen reserve door aankoop van 25 aandelen in C, nadat bij C, die f 5.000,— reserve had op 1 Januari 1937, hieraan nog f 10.000,— over 1937 was toegevoegd).

De opstelling der geconsolideerde balans wordt:

Diverse Activa	f 187.000,—	Kapitaal	f 100.000,—
Goodwill	,, 11.000,—	Reserve	,, 65.250,—
		Minderheidsbelangen	
		Kapitaal	f 20.000,—
		Reserve	,, 12.750,—
	<u>f 198.000,—</u>		<u>,, 32.750,—</u>
			f 198.000,—

De geconsolideerde reserve op 1 Januari 1939 bestaat uit:

Oorspronkelijke Reserve A	f 30.000,—
Winst van A over 1937	,, 10.000,—
Winst van A over 1938	,, 10.000,—
Winsttaandeel in B over 1938 ($40/50$)	,, 8.000,—
Winsttaandeel in C over 1938 ($25/40$)	,, 6.250,—
Winsttaandeel in C over 1938 door de deelname in B ($40/50 \times 5/40$)	,, 1.000,—
	<u>f 65.250,—</u>

Bij toepassing der „actual value method” in de boeken der holding company vervalt de voorconsolideering op 1 Januari 1938 en kan direct met de eindconsolideering van B en C worden begonnen, omdat bij de eindconsolideering van A met B & C de reserve van A tevens met de winst na verkrijging van de deelname is vermeerderd geworden tegenover bijboeking der winst op de deelnamerekening. De geheele (eigen) reserve in B & C is dan te elimineeren en de berekening der f 17.000,— behoeft niet plaats te vinden.

De lezer zal uit dit voorbeeld tevens hebben kunnen zien, hoe, ook in de meest ingewikkelde gevallen, uit den stamboom onmiddellijk de volgorde is af te leiden, waarin de verschillende voorbereidingen moeten plaats vinden.

(Slot volgt)

J. LOOS

NIEUWS IN ZAKE WETGEVING, RESOLUTIES EN BESLISSINGEN OP HET GEBIED DER BELASTINGEN Red.: Mr Dr E. TEKENBROEK

Speculatiewinst of opbrengst van op zich zelf staande werkzaamheden

Wij hebben in deze rubriek verschillende malen de aandacht gevestigd op het feit, dat de rechtspraak het begrip speculatiewinst in toenemende mate eng interpreteert om zoo-veel mogelijk de verkregen opbrengsten onder belastbare opbrengsten, vallende onder art. 18, te brengen, omdat ons deze trend in de fiscale jurisprudentie van praktisch belang voor de dagelijksche praktijk van accountants lijkt. De „billijkheid” gebiedt thans de aandacht te vragen voor een arrest, waarbij een poging van den Minister om bepaalde opbrengsten onder art. 18 te brengen bij de Raad van Beroep te Roermond en bij de Hoge Raad schipbreuk leed (Zie arrest H.R. dd. 13 Maart '40 B 7124).

De feiten waren de volgende. Vier broers kochten op een openbare veiling terreinen, waarvan zij een gedeelte met winst verkochten. Die winst beschouwde de Inspecteur als met op zich zelf staande werkzaamheden behaald. Hiertegen werd aangevoerd, dat de vier broers een graan- en bloemhandel drijven, dat zij er geen beroep van maken terreinen aan te koopen om deze weer met winst te verkoopen, dat zij bovengemelde terreinen hebben aangekocht, hopen daarop winst te behalen voor het geval eigenaren van omliggende perceelen van

de door hen gekochte terreinen een gedeelte zouden aankopen om deze bij de door hen in exploitatie zijnde landerijen te voegen, dat zij echter vóór den aankoop der terreinen hieromtrent niets met de eigenaren der omliggende perceelen hadden overeengekomen of afgesproken, zoodat zij niet met zekerheid konden weten, dat hetgeen zij met den aankoop beoogden ook inderdaad zou verwezenlijkt worden, terwijl zij zelf de aangekochte terreinen niet konden gebruiken en zelfs niet over voldoende kapitalen konden beschikken om den koopprijs te voldoen, zoodat er voor hen een groot risico bestond, dat zij de terreinen op de door hen beoogde manier niet van de hand konden doen en gevaar bestond dat zij, hoewel zij de terreinen niet zelf konden exploiteeren, er mee bleven zitten en geld moesten opnemen om den koopprijs te betalen, en derhalve de door den inspecteur gestelde winst ontstaan is enkel door speculatie in goederen en niet als inkomen of deel van het inkomen kan worden beschouwd.

De Inspecteur ontkende het risico element en wees daarbij o.m. op besprekingen, die met den aspirant-kooper zouden zijn gevoerd. Deze besprekingen werden echter ontkend en de Inspecteur kon zijn bewering niet waar maken. De Raad van Beroep besliste, dat hier speculatiewinst aanwezig was.

De Minister stelde in cassatie, dat hier opbrengst van op zich zelf staande werkzaamheden aanwezig was, aangezien de broers tot behalen der onderhavige winst verschillende werkzaamheden hebben verricht, zooals het koopen, het verkoopen in gedeelten en wat daarmede samenhang.

De H.R. verwierp echter het cassatiemiddel, daarbij overwegende:

„dat toch het behalen van winst door speculatie in goederen in den regel niet mogelijk is zonder dat de betrokkene althans enkele werkzaamheden verricht;

„dat nu, gelet op aard en omvang der in het onderwerpelijke „geval verrichte werkzaamheden, de raad van beroep zonder „verkeerde toepassing van art. 9, letter d, I.B. kon komen tot „de gevolgtrekking, dat de gemaakte winst behaald is enkel „door speculatie in goederen;”

Het blijkt dus, dat de H.R. in deze waarde hecht aan de aard en de omvang der verrichte werkzaamheden en niet elke werkzaamheid voor den belastingplichtige in deze reeds fataal is. Van belang is echter er op te wijzen, dat daarnaast de H.R. waarde hecht aan de woorden „enkel door speculatie” voorkomende in art. 9 sub d. Dit blijkt uit het arrest van den zelfden datum B 7129. Na een door den Minister ingesteld cassatieberoep wees de H.R. de zaak terug naar de Raad van Beroep, om te onderzoeken of de behaalde winst niet mede toe te schrijven was aan de deskundigheid van de betrokkenen op het desbetreffende gebied (i.c. handel in onroerende goederen). Het betrof hier de aanslag over de winst behaald met participatie in een combinatie, die een landgoed had gekocht. Het opgedragen onderzoek betrof de deskundigheid van eenige der overige participanten. Men draait dus, om het zoo eens te zeggen, niet alleen op voor de werkzaamheden die andere participanten verrichten, (dit is reeds vaststaande rechtspraak), maar ook voor hun deskundigheid. Men vraagt zich op dit punt intusschen af, of deskundigheid van een koopman speculatie inderdaad uitsluit. Iets anders is het natuurlijk als men door voorafgaande wetenschap (door bijv. inside-information) zeker is van een winst.

Van belang is het in deze nog er op te wijzen, dat de H.R. o.m. overwoog:

„dat toch in het algemeen het buiten bedrijf koopen van „onroerend goed met de bedoeling het met winst te verkoopen „en het daarna verkoopen van dat onroerend goed het karakter heeft van op zich zelf staande werkzaamheden;

Denatureering van de Inkomstenbelasting

Een margarinefabrikant had een oliefabriek, waarin hij de voor zijn margarine-fabricage benodigde olie zelf fabriceerde. Hij verkocht deze oliefabriek en ontving daarbij naast een vergoeding voor de materiele activa, die hij overdroeg, een vergoeding voor goodwill, waarin tevens een vergoeding zat voor de erkenning door de crisiszuivelcentrale als houder en raffineerder van olie- en spijsvetten. Voor het volle bedrag van deze vergoeding voor de overgedragen goodwill werd hij nu in het jaar, waarin de verkoop plaatsvond, in de inkomstenbelasting aangeslagen. In verband met de progressie in de tarieven dier belasting kan een iegelijk nagaan welk deel zoo iemand van deze opbrengst van de goodwill aan den fiscus heeft af te staan als die opbrengst een forsche som belooft.

Dit is vaststaande rechtspraak en het behoeft dus ook geen verwondering te wekken, dat zoowel de Raad van Beroep als de Hooge Raad den Inspecteur in het gelijk stelde (Arrest H.R. d.d. 6 Maart '40 B 7122). Dat deze jurisprudentie bevrediging schenkt kan echter kwalijk beweerd worden. Er is zeker geen diep inzicht noodig in het begrip inkomen om in te zien, dat hier als inkomen belast wordt iets, dat het karakter heeft van een kapitaalopbrengst, t.w. een gekapitaliseerd inkomen. Men hoort deze jurisprudentie wel goed praten met het argument, dat de kooper van de goodwill daarop mag afschrijven en de fiscus zodoende niet aan zijn trek zou komen. In de eerste plaats mag er op gewezen worden, dat aan deze argumenteering ten grondslag ligt een sociaal economisch georiënteerd inkomensbegrip, terwijl bij de inkomstenbelasting, die een belasting naar individueele draagkracht beoogt te zijn logisch een individueel, of anders gezegd een privaat-economisch georiënteerd inkomensbegrip past. Voorts loopt o.i. deze redeneering, zelfs al stellen wij ons op een sociaal economisch standpunt, niet rond, immers tegenover de afschrijving op de goodwill door den kooper, waardoor de fiscus minder belasting kan beuren, staat, dat de verkooper het verkregen bedrag zal beleggen en de opbrengsten daarvan door den fiscus te belasten zijn.

Het gevolg van de in deze aangeduide jurisprudentie is, dat, teneinde grove onbillijkheid te ontgaan, partijen moeten vervallen in het aangaan van ingewikkelde contracten, waardoor althans de opbrengst van de goodwill over eenige jaren kan worden uitgestreken. Dergelijke gevolgen van fiscale wetten op het civiele rechtsleven zijn steeds weinig verheffend.

Aangezien veelal bij verkoop van een zaak met goodwill op 1 Mei d.a.v. de bron weg is, helpt het meest vermaledijde artikel van onze inkomstenbelasting t.w. art. 12 het hier aangeduide euvel binnen beperkte grenzen te houden. Bij een omhuiging van onze inkomstenbelasting in de richting van het reële stelsel (zooals men weet, hangt dit in de lucht) zou juist dit art. 12 komen te vervallen en het onrecht veel grooter omvang krijgen.

Een voorziening lijkt ons hier stellig noodzakelijk; het minste dat men hier zou moeten doen, zou zijn het treffen van een regeling, waardoor de progressietop bij de belasting van dergelijke inkomstenelementen, die het karakter hebben van een kapitaalopbrengst, wordt weggeslagen.

Verandering van stelsel van winstberekening

Een o.i. met het oog op de pas afgekondigde winstbelasting belangrijk arrest wees de H.R. d.d. 20 Maart 1940, aangezien daarbij een nadere inhoud wordt gegeven aan de „bijzondere omstandigheden”, die tot een in rechte aanvaardbare verandering van stelsel van winstberekening aanleiding kunnen geven.

Een huizenexploitant schreef jaarlijks 2 % op zijn huizen af.

Eenerzijds door het feit, dat de onderhavige huizen in de dure tijd verkregen waren, anderzijds door het feit, dat de huizen van 1930 tot 1936 sterk in prijzen waren gedaald, was allengs het huizenbezit tegen een veel hoogere waarde op de balans komen te staan dan de verkoopwaarde ervan bedroeg. Het gevolg was, dat de huizenexploitant jaarlijks een balans opstelde, die de feitelijke toestand geenszins weergaf. De huizenexploitant was echter steeds optimistisch gestemd gebleven t.a.v. het verloop van de prijzen van het onroerend goed. Toen nu in 1936 o.m. door de zg. devaluatie van de Nederlandsche gulden de prijsdaling van het onroerend goed tot stilstand kwam, meende hij, dat zijn kijk op het verloop van de markt bewaarheid zou worden. Bij het opmaken van zijn balans over 1937 moest hij echter wel tot de erkenning komen, dat zijn kijk te optimistisch was geweest, want hoewel ult. 1937 aangenomen mocht worden, dat de invloed van de z.g. devaluatie op de prijzen van de huizen uitgewerkt was (ult. 1936 was z.i. dit proces nog gaande) constateerde hij wel een totstilstandkoming van de prijsdaling van de jaren 1930—1936, maar van een noemenswaardige prijsstijging was geen sprake. Op grond daarvan meende hij gerechtigd te zijn om van het stelsel van afschrijving, dat tot geflatteerde balansen en winsten verliesrekeningen leidde, af te stappen en de werkelijke stand van zaken in zijn boekhouding tot uitdrukking te brengen door de panden naar verkoopwaarde per 31 December '37 in zijn balans op te nemen. Hij kwam zodoende tot een groot verlies in 1937. De Inspecteur accepteerde den verandering van stelsel niet en de Haagsche Raad van Beroep was het met den Inspecteur eens. Inspecteur zoowel als Raad van Beroep meende, dat de huizenexploitant op een willekeurig tijdstip eensklaps een verandering bracht in zijn stelsel van winstberekening, daar in 1937 geen bijzondere omstandigheden aanwezig waren geweest, die een dergelijke verandering rechtvaardigen.

De huizenexploitant wierp tegen dit oordeel als middel van cassatie op schending en verkeerde toepassing van art. 16 W.R.B. en van de artt. 7 en 10 I.B., als toelichting daaraan toevoegende:

„door te beslissen, dat de, op grond van de in het beroepschrift uitvoerig gestelde, noch in het verzoogschrift, noch bij de mondelinge behandeling door den inspecteur tegengesproken feiten, en door het goed koopmansgebruik geboden verandering van stelsel van winstberekening in strijd met de wet is, zulks terwijl toch vaststaat en door den inspecteur niet ontkend is, dat het handhaven van het tot dusverre gevolgde systeem van waardeering der bedrijfsmiddelen (t.w. een stelsel van afschrijving met 2 pCt. per jaar) leidt tot het vaststellen van balansen en winst- en verliesrekeningen, die een veel te gunstig beeld van den stand van het bedrijf en deszelfs resultaten geven”.

De H.R. vereenigde zich met dit cassatiemiddel, daarbij overwegende:

„dat dit oordeel van den raad van beroep, echter niet juist voorkomt; dat het toch redelijk is, dat bij geleidelijke verandering van de bedrijfsomstandigheden tengevolge van een over zeker tijdsverloop zich voltrekkenden teruggang in de conjunctuur, eerst dan tot een daarvoor passende wijziging van het tot dusver gevolgde stelsel van winstberekening wordt overgegaan, wanneer het aannemelijk is geworden, dat de verandering in de bedrijfsomstandigheden niet van voorbijgaanden aard is, doch een meer blijvend karakter heeft; dat de bepaling van het tijdstip, waarop onder zoodanige omstandigheden tot aanpassing moet worden overgegaan, uiteraard

voor verschillend subjectief inzicht vatbaar is; dat, indien de feiten, die volgens belanghebbende voor hem aanleiding waren om voor het boekjaar 1937 verandering in de wijze van winstberekening te brengen, juist zijn, het door hem gekozen tijdstip niet geacht kan worden in strijd te zijn met de eischen van deugdelijke en stelselmatige winstberekening;

dat derhalve het derde middel van cassatie is gegrond en de raad van beroep nog de juistheid van de door belanghebbende gestelde feiten zal behooren te onderzoeken”.

(Bij dit nadere onderzoek kwam de juistheid der gestelde feiten vast te staan en werd de Inspecteur in het ongelijk gesteld).

Het belang van dit arrest lijkt ons, dat de H.R. het subjectieve inzicht van den koopman volgt, indien dit redelijk te achten is, want in confesso was, en stond tusschen partijen dan ook vast, dat in 1937 in de objectieve omstandigheden op de huizenmarkt niets veranderde, daar gedurende dat jaar de prijzen zich handhaafden.

Pleitnota en verweren bij de mondelinge behandeling opgeworpen

Het arrest d.d. 21 Februari '40 (B 7119) bevestigt weereens, dat op verweren bij de mondelinge behandeling opgeworpen, zelfs al zijn ze in een overgelegde pleitnota vermeld, in de daarop volgende cassatieprocedure geen beroep kan worden gedaan, omdat de pleitnota geen gedingstuk is en van hetgeen ter zitting van den Raad van Beroep is aangevoerd, in cassatie niets vaststaat, zoo het niet in de uitspraak is vermeld.

Bijzonder bevredigend kan men een en ander kwalijk noemen, vooral als men in aanmerking neemt, dat de procedure voor de Raad van Beroep maar twee officieele gedingstukken kent. Een feitelijk verweer tegen een bij het opstellen van het beroepschrift niet te voorziene bewering in het verzoogschrift is dus strikt genomen de pas afgesneden als de Raad van Beroep het in zijn uitspraak niet vermeldt.

E. TEKENBROEK.

WISKUNDIGE ANALYSE EN BEDRIJFS-ECONOMISCHE THEORIE

In het M.A.B. van Januari 1940 (pag. 10 e.v.) komt een artikel voor van de hand van den Heer *J. Pinkhof*, welk artikel klaarblijkelijk bedoeld is als een polemiek naar aanleiding van mijn in druk verschenen openbare les, die als titel draagt „Eenige beschouwingen over het vraagstuk van de eenheden bij de quantitative analyse in de economie”¹⁾

Het wil mij voorkomen, dat het zijn nut kan hebben om op eenige bezwaren, die de Heer *Pinkhof* ontwikkelt, nader in te gaan. Zijn bezwaren zijn van methodologischen en practischen aard. Ik wil beginnen met de methodologische bezwaren in de eerste plaats te behandelen. Wanneer men pag. 11 van het Januarinumnummer van dit blad doorleest blijkt het, dat mijn opponent er bezwaar tegen maakt, dat „wiskundige analyse” wordt toegepast op het gebied van de waardeering in

¹⁾ Het is een goede gewoonte, dat een schrijver, niet anders dan bij zeer hooge uitzondering, polemiseert tegen recensies van zijn werk. Inmiddels is in het M.A.B. van de hand van Prof. Tinbergen een recensie van het onderhavige boekje verschenen, zoodat het polemisch karakter van het artikel *Pinkhof* boven twijfel staat, waardoor dus repliek van mijn kant, al ware het alleen reeds uit deferentie tegenover den opponent, geboden is.